

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky vo veci starostlivosti o maloletú S., narodenú X., zastúpenú opatrovníkom Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny v P., dieťa rodičov: matky E., bývajúcej v L. t.č. v S., zastúpenej JUDr. K., advokátkou so sídlom v P., a otca I., bývajúceho v B., prechodne v Č., zastúpeného JUDr. P., advokátom so sídlom v P., **o zákaz styku otca s dieťaťom**, vedenej na Okresnom súde Prievidza pod sp. zn. 13 P 632/2006, na dovolanie matky proti uzneseniu Krajského súdu v Trenčíne z 3. júna 2008 sp. zn. 4 CoP 21/2008, takto

r o z h o d o l :

Dovolanie **o d m i e t a .**

Účastníkom konania nepriznáva náhradu trov dovolacieho konania.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Prievidza uznesením z 29. februára 2008 č.k. 13 P 632/2006-87 zastavil konanie pre nedostatok právomoci vec prejednať a rozhodnúť. Na odôvodnenie rozhodnutia uviedol, že konanie začal v zmysle § 81 ods. 1 O.s.p. a v jeho priebehu zistil zmenu miesta pobytu dieťaťa a matky, ktoré sa k 11. januáru 2007 prihlásili k pobytu v S., kde sa obe zdržiavajú a maloletá navštevuje predškolské zariadenie. Súd prvého stupňa vychádzal z čl. 9 Nariadenia rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o súdnej právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností (ďalej len „nariadenie rady č. 2201/2003“) a dospel k záveru, že v dôsledku zmeny obvyklého pobytu dieťaťa a uplynutia trojmesačného obdobia od presťahovania už nemá právomoc vo veci konať. Z toho následne vyvodil, že vo veci ide o neodstrániteľný nedostatok podmienky konania, a preto konanie v zmysle § 104 ods. 1 O.s.p. zastavil.

Na odvolanie otca Krajský súd v Trenčíne uznesením z 3. júna 2008 sp. zn. 4 CoP 21/2008 napadnuté uznesenie súdu prvého stupňa zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

V odôvodnení uviedol, že v čase začatia konania o zákaz styku otca s dieťaťom malo dieťa obvyklý pobyt v Slovenskej republike na adrese P., kde bývalo spolu s matkou. Pokiaľ v priebehu konania došlo k zmene jeho obvyklého pobytu presťahovaním sa do S., nemá táto skutočnosť za následok zánik právomoci doterajšieho súdu, lebo Okresný súd Prievidza, ktorý mal v čase začatia konania právomoc vec prejednať a rozhodnúť, si túto právomoc zachoval aj po následnej zmene obvyklého pobytu (zásada perpetuatio fori). Z tohto dôvodu odvolací súd uznesenie súdu prvého stupňa, založené na nesprávnej aplikácii čl. 9 nariadenie rady č. 2201/2003, zrušil a vec vrátil Okresnému súdu Prievidza na ďalšie konanie.

Zrušujúce uznesenie odvolacieho súdu napadla dovolaním matka s odôvodnením, že jej opravný prostriedok je prípustný podľa § 238 ods. 1 O.s.p. a opodstatnený preto, lebo napadnuté rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.). „Alternatívne“ vyvodila prípustnosť a dôvodnosť dovolania z ustanovenia § 237 písm. a/ O.s.p., lebo odvolací súd podľa jej názoru sčasti rozhodol vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov. Krajskému súdu v Trenčíne vytkla, že nevzal do úvahy tú skutočnosť, že súd v zmysle § 81 ods. 1 O.s.p. začal konanie o zákaz styku otca s dieťaťom 26. septembra 2006 a až na základe neskoršieho návrhu otca na súdnom pojednávaní 16. januára 2007 začal konať o návrhu otca na úpravu styku s dieťaťom. V danom prípade súd prvého stupňa nemal právomoc konať o návrhu otca na úpravu jeho styku s dieťaťom, lebo dieťa už od 11. januára 2007 nemalo obvyklý pobyt na území Slovenskej republiky. Podľa názoru dovolateľky akékoľvek konanie vo veci rodičovských práv a povinností k maloletej S. začaté pred súdmi Slovenskej republiky po 11. januári 2007 trpí nedostatkom podmienky konania (právomoci súdu). V prejednávanej veci je rozhodnutie odvolacieho súdu správne len potiaľ, pokiaľ ide o vyriešenie otázky právomoci Okresného súdu Prievidza na konanie o zákaz styku otca s dieťaťom. Záver odvolacieho súdu, že právomoc tohto súdu je daná na konanie o úpravu styku otca s dieťaťom, ale správny nie je. Z týchto dôvodov matka žiadala dovolaním napadnuté rozhodnutie zrušiť a vec vrátiť odvolaciemu súdu na ďalšie konanie.

Otec vo vyjadrení uviedol, že dovolanie matky nie je v danom prípade procesne prípustné ani opodstatnené. Prihlásenie pobytu dieťaťa v S. bolo z hľadiska zmeny obvyklého pobytu dieťaťa „minimálne na zváženie“. Nie každá zmena pobytu je totiž zmenou obvyklého pobytu v zmysle nariadenia rady č. 2201/2003. Pokiaľ by sa v danom prípade mali priznať právne účinky takej zmeny pobytu dieťaťa, ktorá trvala len niekoľko dní, išlo by o zneužitie evidencie pobytu so zámerom znemožniť otcovi efektívne uplatňovanie rodičovských práv.

Navyše, v danom prípade išlo o jediné konanie vo veci starostlivosti súdu o maloleté dieťa (začaté 26. septembra 2006), nie o dve konania, z ktorých by prvé – o zákaz styku otca s dieťaťom začalo 26. septembra 2006, a druhé – o úpravu styku otca s dieťaťom začalo až 16. januára 2007. Z týchto dôvodov otec žiadal dovolanie matky zamietnuť.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podala včas účastníčka konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.) zastúpená advokátkou (§ 241 ods. 1 O.s.p.), skúmal najskôr, či je jej opravný prostriedok procesne prípustný.

V zmysle § 236 O.s.p. dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutie odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa. Občiansky súdny poriadok osobitne upravuje prípady, kedy je prípustné dovolanie smerujúce proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu (viď § 237 O.s.p.), kedy je tento opravný prostriedok prípustný proti rozsudku odvolacieho súdu (viď § 238 O.s.p.) a kedy je prípustný proti uzneseniu odvolacieho súdu (viď § 239 O.s.p.).

Dovolanie v danom prípade smeruje proti uzneseniu, preto (odhliadnuc od prípustnosti dovolania v zmysle § 237 O.s.p. – k tomu viď ďalej), pri posudzovaní jeho prípustnosti treba vychádzať z ustanovenia § 239 O.s.p. V zmysle § 239 ods. 1 O.s.p. je dovolanie prípustné proti uzneseniu odvolacieho súdu, ak a/ odvolací súd zmenil uznesenie súdu prvého stupňa, b/ odvolací súd rozhodoval vo veci postúpenia návrhu Súdnemu dvoru Európskych spoločností (§ 109 ods. 1 písm. c/ O.s.p.) na zaujatie stanoviska. Dovolanie nie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa odmietlo odvolanie proti rozhodnutiu súdu prvého stupňa o zamietnutí návrhu na prerušenie konania podľa § 109 ods. 1 písm. c/ O.s.p. V zmysle § 239 ods. 2 O.s.p. je dovolanie prípustné tiež proti uzneseniu odvolacieho súdu, ktorým bolo potvrdené uznesenie súdu prvého stupňa, ak a/ odvolací súd vyslovil vo svojom potvrdzujúcom uznesení, že je dovolanie prípustné, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu, b/ ide o uznesenie o návrhu na zastavenie výkonu rozhodnutia na podklade cudzozemského rozhodnutia, c/ ide o uznesenie o uznaní (neuznaní) cudzieho rozhodnutia alebo o jeho vyhlásení za vykonateľné (nevykonateľné) na území Slovenskej republiky.

V danom prípade matka napadla dovolaním uznesenie odvolacieho súdu, ktorým zrušil uznesenie súdu prvého stupňa. Napadnuté (zrušujúce) uznesenie odvolacieho súdu

nevykazuje znaky žiadneho z rozhodnutí uvedených v § 239 ods. 1 a 2 O.s.p., preto dovolanie proti nemu v zmysle týchto ustanovení prípustné nie je.

Prípustnosť dovolania matky by v danom prípade prichádzala do úvahy len v prípade, že by v konaní došlo k závažným procesným vadám, ktoré sú taxatívne vymenované v § 237 O.s.p. Podľa tohto ustanovenia je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu (t.j. aj uzneseniu), ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, c/ účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, f/ účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom, g/ rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát. Ustanovenie § 237 O.s.p. nemá žiadne obmedzenia vo výpočte rozhodnutí odvolacieho súdu, ktoré sú spôsobilým predmetom dovolania. Z hľadiska prípustnosti dovolania podľa uvedeného ustanovenia nie je predmet konania významný, a ak je konanie postihnuté niektorou z väd vymenovaných v tomto ustanovení, možno ním napadnúť aj rozhodnutia, proti ktorým je inak dovolanie procesne neprípustné. Treba ale uviesť, že z hľadiska posúdenia existencie niektorej z uvedených procesných väd ako dôvodu, ktorý zakladá prípustnosť dovolania proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, nie je významný subjektívny názor účastníka, že v konaní došlo k vade takejto povahy, ale len jednoznačné zistenie, že konanie je skutočne postihnuté niektorou z taxatívne vymenovaných väd.

Dovolatel'ka vady konania v zmysle § 237 písm. b/ až g/ O.s.p. nenamietala a v dovolacom konaní vady tejto povahy nevyšli najavo. Prípustnosť jej dovolania preto z týchto ustanovení nemožno vyvodit'.

Matka v dovolaní namieta, že konanie je zaťažené procesnou vadou v zmysle § 237 písm. a/ O.s.p., lebo odvolací súd prejednal a rozhodol vec napriek tomu, že na to nemal právomoc.

Otázka, či prejednanie a rozhodnutie tejto veci – so zreteľom na prihlásenie sa matky a dieťaťa na pobyt v S. – patrí do právomoci súdu Slovenskej republiky, bola sporná už v konaní na súdoch nižších stupňov; súd prvého stupňa túto otázku riešil so zreteľom na čl. 9

nariadenie rady č. 2201/2003, odvolací súd, na rozdiel od neho aplikoval čl. 8 tohto nariadenia.

Slovenská republika aj Spolková republika Nemecko sú členmi Európskej únie, a preto sa na ne vzťahuje nariadenie rady č. 2201/2003.

V zmysle článku 8 nariadenia rady č. 2201/2003 súdy členského štátu majú právomoc vo veciach rodičovských práv a povinností k dieťaťu, ktoré má obvyklý pobyt v tomto členskom štáte v čase začatia konania. Nariadenie rady č. 2201/2003 nedefinuje, čo sa rozumie pod „obvyklým pobytom“. Súd musí tento pojem vykladať vždy v súlade s cieľmi a účelom uvedeného nariadenia a otázku obvyklého pobytu dieťaťa musí posudzovať v každom jednotlivom prípade na základe individuálnych skutkových okolností toho – ktorého prípadu. Treba zdôrazniť, že pre právomoc je určujúci čas začatia konania na súde. Po začatí konania zostáva súdu v zásade zachovaná právomoc, aj keby dieťa počas konania nadobudlo nový obvyklý pobyt v inom členskom štáte (zásada *perpetuatio fori*). Zmena obvyklého pobytu dieťaťa počas konania preto sama o sebe ešte neznamená zmenu alebo zánik právomoci.

V zmysle článku 9 bod 1 nariadenia rady č. 2201/2003 platí, že keď sa dieťa oprávnené presťahuje z jedného členského štátu do iného členského štátu a nadobudne tam nový obvyklý pobyt, súdy členského štátu pôvodného obvyklého pobytu dieťaťa si zachovávajú, ako výnimku z článku 8, právomoc počas trojmesačného obdobia po presťahovaní vo veci zmeny rozsudku o práve styku, ktorý bol vydaný v tomto členskom štáte predtým, ako sa dieťa presťahovalo, ak nositeľ práva styku na základe rozsudku o práve styku má naďalej svoj obvyklý pobyt v členskom štáte pôvodného obvyklého pobytu dieťaťa. O oprávnené presťahovanie ide vtedy, keď nositeľ rodičovských práv a povinností na základe súdneho rozhodnutia alebo zákona členského štátu pôvodu bol oprávnený presťahovať dieťa do iného členského štátu bez súhlasu druhého nositeľa rodičovských práv a povinností. Ak je presťahovanie neoprávnené, neuplatní sa článok 9, ale článok 10 o súdnej právomoci v prípade únosu dieťaťa.

Aj podľa názoru dovolacieho súdu je pre posúdenie právomoci v danom prípade rozhodujúci čl. 8 nariadenia rady č. 2201/2003. Dovolací súd pri preskúvaní správnosti riešenia otázky právomoci súdu vzal na zreteľ všetky skutkové okolnosti, ktoré sú zrejmé zo spisu, a zohľadnil nielen tvrdenie matky o jej obvyklom pobyte spolu s dieťaťom v S. od

11. januára 2007 (kedy došlo k administratívne prihláseniu matky a dieťaťa na adrese: R.), ale rovnako aj jej osobné vyjadrenie pred Okresným súdom Prievidza 16. januára 2007 (t.j. 5 dní po prihlásení sa na uvedenej adrese), že nie je vylúčená možnosť jej odchodu s dieťaťom za známym, ktorý má zázemie aj v S. a finančne ju zabezpečuje, „všetko ale necháva na čas“. Podľa názoru dovolacieho súdu by sa matka na súdnom pojednávaní 16. januára 2007 (na ktorom otec podal „protinávrh na úpravu jeho styku s dieťaťom“) nebola takto o budúcnosti svojej a dieťaťa vyjadrila, pokiaľ by už v tento deň bolo jej vnútorné presvedčenie zdržiavať sa na uvedenej adrese v S. ustálené do tej miery, že by pobyt, na ktorý seba a dieťa administratívne prihlásila 11. januára 2007, vykazoval znaky obvyklého pobytu v zmysle čl. 8 nariadenia rady č. 2201/2003. Pokiaľ prípadne pobyt matky a dieťaťa na adrese v S. nadobudol následne po 16. januári 2007 znaky obvyklého pobytu, nemá táto skutočnosť význam z hľadiska právomoci súdu, lebo zmena obvyklého pobytu dieťaťa počas konania sama o sebe neznamená zánik právomoci. Podľa názoru dovolacieho súdu odvolací súd nezaťažil konanie procesnou vadou v zmysle § 237 písm. a/ O.s.p., lebo so zreteľom na obvyklý pobyt dieťaťa v čase, ktorý je rozhodujúci pre určenie právomoci súdu (t.j. v čase začatia konania) – mali tak Okresný súd Prievidza, ako aj Krajský súd v Trenčíne právomoc vec prejednať a rozhodnúť.

Na adresu súdu prvého stupňa, ktorý aplikoval čl. 9 nariadenia rady č. 2201/2003, dovolací súd poznamenáva, že v zmysle tohto článku je relevantné len „oprávnené presťahovanie“ dieťaťa do cudziny (viď vyššie). Obsah spisu nenasvedčuje tomu, že by o pobyte dieťaťa mohla rozhodovať samostatne len jeho matka a že by otec prestal byť oprávnený spoločne rozhodovať o prípadnom vystávaní dieťaťa. Treba preto zdôrazniť, že rodičovské práva a povinnosti majú obaja rodičia (viď bližšie § 28 ods. 2 zákona č. 36/2005 Z.z. o rodine) a ak sa nedohodnú o podstatných veciach súvisiacich s výkonom rodičovských práv a povinností, medziiným o vystávaní maloletého dieťaťa do cudziny, rozhodne na návrh niektorého z rodičov súd (viď bližšie § 35 zákona č. 36/2005 Z.z. o rodine).

Keďže prípustnosť dovolania matky nemožno vyvodiť z § 239 O.s.p ani z § 237 O.s.p., dovolací súd jej mimoriadny opravný prostriedok odmietol (§ 243b ods. 5 O.s.p. v spojení s § 218 ods. 1 písm. c/ O.s.p.). Vzhľadom na odmietnutie dovolania matky z procesných dôvodov nezaoberal sa dovolací súd danosťou ňou uplatneného dovolacieho dôvodu (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.), ktorý možno úspešne uplatniť len ak je dovolanie procesne prípustné.

Dovolací súd nepriznal účastníkom konania náhradu trov dovolacieho konania, lebo procesne úspešný otec nepodal návrh na uloženie povinnosti nahradiť trovy dovolacieho konania (§ 243b ods. 5 O.s.p., § 224 ods. 1 O.s.p. a § 151 ods. 1 O.s.p.).

P o u ě n í e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 12. marca 2009

JUDr. Emil F r a n c i s c y, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia: Klaudia Vrauková